

RUN/322/2025
2025-10-20

PM Initiativärende från Johan Loock (M) och Leif Danielsson (M) om Inkubator för kulturella och kreativa branscher

1. Bakgrund

1.1 Initiativet

Regionala utvecklingsnämnden beslutade i maj 2025 att ge Regiondirektören i uppdrag att bereda *Initiativärende om Inkubator för kulturella och kreativa branscher*.

Sammanfattningsvis bestod uppdraget i att i nära dialog med relevanta aktörer inom Kultur och kreativa branscher (KKB) i länet föreslå hur en permanent arena, till exempel en inkubator, kan komplettera dagens ekosystem av företagsfrämjande insatser och samverkansstrukturer för kulturella och kreativa branscher. Förslaget skulle inkludera en analys av nuvarande ekosystem samt identifiera möjliga samverkansparter och finansieringskällor, samt förslag på en fortsatt process för att förverkliga en sådan arena för KKB.

Mot den bakgrunden har det så kallade KKB-teamet som består av strateger från område Hållbar tillväxt och Kultur och bildning tagit fram ett förslag till fortsatt arbete. Förslaget baseras på ett kvalificerat urval av utvecklingsdrivande kulturskapare, stödaktörer och intresseorganisationer för näringsliv i länet har delat med sig av sina erfarenheter och sina kompetenser genom intervjuer respektive enkäter. Inspel har även hämtats från en intresseorganisation för KKB-inkubatorer nationellt. Redan befintliga utredningar såsom en förstudie gjord av Coompanion Jämtland Härjedalen, underlag från kulturplanen, kvalificerade lärdomar från det pågående interregprojektet Samspel63 och andra erfarenheter har också nyttjats för att samla befintlig kunskap.

1.2 Koppling till Regionala styrdokument

Regionala utvecklingsstrategin (RUS) och den tillhörande strategi för smart specialisering har flera kopplingar till KKB. Nedan följer några av de mest tydliga exemplen, men fler finns. I RUSens målbild framgår att år ”2050 har vi som bor i Jämtlands län en miljö som är både nytänkande och hållbar att leva, verka och utvecklas i”¹. Detta gäller i dubbel bemärkelse KKB som i sig ska leva, verka och utvecklas men också eftersom KKB skapar

¹ Regional utvecklingsstrategi (RUS) Jämtlands län 2050 - En nytänkande och hållbar region att leva, verka och utvecklas i (RUN/870/2020)

attraktivitet för andra näringar, besökare och bofasta och bidrar till att Jämtlands län har en miljö att hållbart leva, verka och utvecklas i.

En del av målbilden fokuserar specifikt på kultur: *”Konst och kultur är idag en självklar del av den regionala utvecklingen och i all utbildning, därför ligger länet i framkant när det gäller kulturella uttryck och initiativ, vilket i kombination med samverkan och samhandling ger förnyelseförmåga och nytänkande.”* Ytterligare delar kopplar samman näringar på tydligt sätt som exempelvis rennäringsen som *”är en unik och viktig näring i regionen och kärnan i den samiska kulturen. Den ger oss kött men även skinn och horn, av vilka produceras både traditionella och nyskapande bruksföremål och konst.”*

KKB är en av de avgörande delarna att stärka och utveckla inom styrkeområdet ”Upplevelser” som en av fyra delar i den regionala strategin för smart specialisering.

Kulturplanen är ett styrande dokument beslutat av Regionfullmäktige 18 oktober 2023, § 114. Den är framarbetad i dialog och samverkan med länets åtta kommuner, kulturaktörer inom offentlighet och civilsamhälle samt med länets professionella kulturskapare. Den regionala kulturplanen pekar ut färdriktning och lyfter prioriterade fokusområden under planperioden. Planen är en förutsättning för att Region Jämtland Härjedalen ska erhålla statliga medel för regional kulturverksamhet inom den så kallade kultursamverkansmodellen (förordning 2010:2012). Även om flera delar i Kulturplanen berör förutsättningar för såväl tillgänglighet och skapande av kultur så är det i synnerhet två särskilda fokusområden som berör initiativärendet om att utreda en inkubator för KKB; *Breddat deltagande och skapande* och *Professionella kulturskapares villkor samt kulturella och kreativa branscher*².

Inom dessa fokusområden säger Region Jämtland Härjedalen att man vill:

- *kartlägga den kulturella infrastrukturen och analysera utfallet*
- *öka möjligheterna att vara yrkesverksam kulturskapare*
- *öka möjligheter till utbildning, kompetensutveckling och stärka kompetensförsörjningen*

Plan för kulturella och kreativa branscher (KKB-planen) togs fram på uppdrag av regionala utvecklingsnämnden med syfte att skapa bättre förutsättningar att vara verksam inom dessa branscher i länet. Planen beslutades av RUN den 13 december 2022, § 212, och är ett komplement till Kulturplanen med fokus på kulturskaparen som företagare. Den bygger dessutom på den regionala utvecklingsstrategin som säger att företagsformer som *”gynnar kulturutbudet samt social sammanhållning har en självklar plats i och med att länets samhällsutmaningar kräver nya slags lösningar, innovationer och samarbeten”*³.

I KKB-planen definieras ett antal fokusområden och mål för insatser med övergripande syfte att bygga kompetens, stärka samarbete samt utveckla stödstrukturer⁴. I fokusområdet *Platsens betydelse* som berör relationen mellan kulturen och platsen finns målet att

² Regional kulturplan för Jämtland Härjedalen 2024-2027 (RUN/12/2021)

³ Regional utvecklingsstrategi (RUS) Jämtlands län 2050 - En nytänkande och hållbar region att leva, verka och utvecklas i (RUN/870/2020)

- *företagskluster och mötesplatser för kulturella och kreativa branscher ska främjas*

I planen framgår att en utveckling inom dessa branscher behöver *“en regional infrastruktur som främjar området. Det kan exempelvis handla om utbildningar, inkubatorer, innovationskluster, institutioner, verksamhetsanpassade lokaler, kommunikationsplattformar, mötesplatser och säljtor.”*⁵

Sammantaget finns stöd i såväl Kulturplan som KKB-plan att stärka och utveckla företagsfrämjande mötesplatser för kulturskapare och kreativa företag. Begreppet inkubator nämns dock endast på ett ställe i KKB-planen. Detta för att inte begränsa möjligheterna att hitta rätt form eller lösningar som är mest gynnsamma för länets kulturella och kreativa näringsliv.

2. Resultat och analys

2.1 Underlag för nulägesbeskrivning och analys

Nedanstående underlag har, genom kompletteringar i form av intervjuer och enkäter vända till stödsystemets aktörer, representanter för KKB och nationell organisation för KKB-inkubatorer, sammanställts och ligger till grund för den analys som lett fram till de svar och de förslag som efterfrågats i initiativärendet.

Nuläget vad gäller villkoren för KKB är sedan tidigare relativt känt och sammanställt bland annat genom det regelbundna arbetet med framtagandet av Kulturplanen, men framförallt känt inom KKB-sektorn och inom område Kultur och bildning och de aktörer som involveras i den processen. Det finns en kompletterande bild av nuläget genom arbetet med planen för kulturella och kreativa näringar, vilket visat att kännedomen om förutsättningarna för KKB inte är så känd och att aktivt arbete i att främja KKB inte sker systematiskt eller samordnat.

Coompanion Jämtland Härjedalen genomförde en förstudie 2023-2024 inom ramen för stödaktörernas arbete inom smart specialisering “upplevelser”. Förstudien finansierades av ERUF (målområde 1.4) och medfinansierades av 1:1-medel från Region Jämtland Härjedalen⁶.

Det pågående interregprojektet Samspel63 (finansierat av Interreg Sv/No och 1:1-medel) är ett verktyg för genomförande av delar av planen för Kulturella och kreativa branscher. Där finns färsk erfarenheter om de praktiska och konkreta behoven hos KKB i länet, erfarenheter av hur kraften av KKB kan användas för att stärka både branscher och platsutveckling om den paketeras på ett smart sätt. Om vi inte aktivt och systematiskt

⁴ Plan för kulturella och kreativa branscher i Jämtland Härjedalen 2023-2027 (RUN/113/2022)

⁵ Plan för kulturella och kreativa branscher i Jämtland Härjedalen 2023-2027 (RUN/113/2022)

⁶ Y. Eriksson. *Företagsfrämjande systemets roll för att stärka kulturella och kreativa näringar i Jämtland Härjedalen - en grundförutsättning för utveckling, innovation och stärkt konkurrenskraft* (Coompanion Jämtland Härjedalen, 2024)

samverkar mellan aktörer med kulturkompetens och aktörer med näringslivskompetens, så räcker inte kompetens och kapacitet till för att ge det branscherna behöver för att kunna växa och utvecklas på sina villkor utifrån sina komplexa förutsättningar. Samspel63 har också tydligt visat att KKB frodas bättre i Tröndelag än i Jämtland Härjedalen och att de i Norge särskilda KKB-tillvända stödstrukturerna kallade "Näringshage" är högst avgörande för detta och en förebild för Sverige.

2.2 Summering av nuläget

Sammanfattningsvis visar utredningen att

- det finns ett system av företagsfrämjande stödstrukturer i länet som
 - har en samsyn kring vikten av KKB som leverantörer av tjänster som är avgörande för länets attraktionskraft,
 - inte når ut till de kulturella och kreativa aktörerna i den omfattning som skulle behövas, eftersom de saknar kontaktytor,
 - har erfarenhet av att KKB i många fall saknar avgörande kunskap och kapacitet inom affärsbaserad företagsutveckling samt
 - saknar kompetenser, kapacitet och, i vissa fall, uppdrag som matchar det komplexa behovet för KKB.
- Det finns företag/företagare inom KKB i länet som
 - vill utveckla sin verksamhet och kunna försörja sig på sin konst,
 - vill öka sin kompetens och kapacitet för att bli mer affärsmässig,
 - vill bli förstådd utifrån sina förutsättningar,
 - upplever att stödssystemet vad gäller finansiering och rådgivning är svårt att hitta, svårt att förstå, svårt att ta del av och inte anpassat till KKB,
 - ofta hittar till stödstrukturer för den konstnärliga delen av verksamheten men inte alltid till de stödstrukturer som kan stötta det affärsmässiga,
 - upplever att stödstrukturer kan ge starthjälp i företagandet, om man hittar dit, men att fortsättningshjälp saknas,
 - har behov av nätverk, kunskap och ökad kapacitet att nyttja möjligheter samt
 - har behov av enkla mötesplatser som tidigare erbjöds genom Designcentrum (lättillgänglig, trevlig lokal att vara kreativ på tillsammans, på olika sätt, med välkomnande personal/värdskap).
- De tillfrågade aktörerna ser behov av en branschspecifik satsning för kultur och kreativa näringar i länet.
- Det finns aktörer i länet som är intresserade av att utvecklas till noder/hubbar för kreativa näringar. HUB063 är medlem i den nationella intresseorganisationen för KKB-inkubatorer, men har ingen aktiv inkubator-/hubverksamhet.
- Utredningen visar att det finns ett behov av och intresse för att gå vidare för att tydligare definiera vilka satsningar som behövs för en långsiktig utveckling.
- Region Jämtland Härjedalen pekas ut av flera respondenter som lämplig projektägare och samordnare.

- Det finns stöd i såväl Kulturplan som KKB-plan att stärka och utveckla företagsfrämjande mötesplatser för kulturskapare och kreativa företag och för de främjande aktörerna.

2.3 Summering av analys

- Mobilisering för formalisering och konkretisering av former för långsiktig samverkan i stödssystemet är en grundläggande förutsättning för att få utväxling på satsningar.
- En grundläggande, enkel men formaliserad mötesplats där stödaktörerna regelbundet träffas med syfte att stärka sina respektive organisationers kunskap kring KKB-behovet är en förutsättning för att ta större kliv tillsammans.
- Delar av satsningar skulle kunna genomföras genom samordning och utveckling av ordinarie verksamheter inom stödstrukturerna, medan andra avgörande flaskhalsar skulle behöva större satsningar med tillskott av resurser, lämpligen i projektform genom en kombination av ERUF och 1:1-medel.
- Underlag är på plats för ett eller flera genomförandeprojekt men arbete krävs för att mobilisera aktörer och skriva fram konkretiserade satsningar och söka finansiering. I dagsläget behövs inga ytterligare förstudier.

3. Rekommendationer

Mot bakgrund av utredningens kartläggning och analys har följande rekommendationer arbetats fram av KKB-teamet. Dessa är ännu inte återkopplade i aktörssystemet eftersom det vore att föregå processen.

3.1 Rekommendationer till fortsatt arbete

Område Hållbar tillväxt samt område Kultur och bildning föreslås ges ett gemensamt uppdrag att inkludera rapportens slutsatser och analys i det övergripande arbetet med *Plan för kulturella och kreativa branscher 2023-2027* samt styrkeområdet *Upplevelser* inom smart specialisering.

3.2 Rekommendationer till relevanta finansieringskällor

Beroende på vad som behöver finansieras, är olika former av finansieringskällor relevanta. Rekommendationen föreslår olika finansieringsvägar nedan.

Utredningen visar att de organisationer i landet som bedriver samordnad stöttning av kulturella och kreativa branscher har offentlig finansiering som en bas för driften, varför detta är en viktig parameter att ta med i planering framåt. För mindre satsningar skulle statliga utlysningar som erbjuder regional kulturverksamhet kunna bidra i större utsträckning till att stärka KKB. För större projektsatsningar föreslås en kombination av ERUF-medel (målområde 1:4 och 1:3) och statliga medel för regional utvecklingsfinansiering. Utöver ovanstående är det angeläget att vara uppmärksam på och

rusta länets aktörer och deras samverkan för att kunna nyttja de stödmöjligheter som kan öppnas om särskilda satsningar på KKB erbjuds nationellt och inom olika EU-program.

3.3 Rekommendationer på relevanta samverkansaktörer för fortsatt process

Nedan presenteras rekommendationer till samverkansaktörer baserat på förslag från respondenterna och övriga underlag i utredningen. Hur organiseringen behöver se ut för att bli effektiv är en fråga som behöver anpassas till faktiska behov, beroende på vad länet vill åstadkomma och hur. För att hushålla med tid och resurser för länets organisationer är det angeläget att, där det är relevant och rimligt, samordna med andra forum. Det är också angeläget att komplettera med saknade mötesplatser/forum för att möta behoven.

En idé till samverkande aktörer för fortsatt process presenteras nedan i alfabetisk ordning och utan att förekomma nivå på kritisk funktion, arbetssätt eller organisering;

Almi

Coompanion Jämtland

CreARTive

Företagarna Jämtland Härjedalen

Handelskammaren mitt

HUBo63

Härke konstcentrum

Kommunerna i Jämtlands län – Näringslivsenhet eller motsvarande samt Kulturenhet eller motsvarande

Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd - KLYS repr. i Jämtlands län

MIUN - Plats/Konst/Kultur

Nyfföretagarcentrum

Peak Innovation

Region Jämtland Härjedalen: Hållbar tillväxt (Samhällsutveckling, Finansiering och stöd, Projektkontor), Kultur och bildning (Kulturutveckling, Birka folkhögskola, Bäckedals folkhögskola)

Regionala representanter för vårt ägande/medlemskap i Almi, Coompanion och Ung företagsamhet

Riksteatern Jämtland Härjedalen

Samling näringsliv

Stiftelsen Gaaltje

Ung företagsamhet

Undantaget scenkonstförening